

دگرگونی‌های زیادی را در محیط بین‌المللی و رابطه کشورها و قدرت‌ها شاهدیم که تاکنون با این سرعت و گستره، سابقه نداشته است. نااطمینانی و تمایل به دوری از تکیه بر دیگران حتی دامن کشورهای غربی را گرفته و اروپای همسو و متحد با آمریکا را به تکاپو و چاره‌ای اندیشی واداشته است. نشانه‌های این تغییر در حوزه‌های مختلف سیاسی و جغرافیائی به چشم می‌خورد. روسیه به دنبال جدا ساختن آمریکا از اروپا و تثبیت ژئوپلتیک جدید خود در منطقه اورآسیاست. چین در مقابل جنگ تجاری و تعرفه‌ای آمریکا به حرکت درآمده و مشغول بارگیری در حوزه آسیا و مناطق دیگر است. کشورهای ثروتمند عربی حوزه خلیج فارس، درصدد متکثر ساختن سبد شرکای خارجی و دوری از وابستگی به یک قدرت هستند و چین و روسیه را به حوزه همکاری و تعاملی خود وارد ساخته‌اند. در چنین اوضاع واحوالی، درک صحیح روندها و بهره‌گیری از تغییر شرایط در مسیر دستیابی به منافع ملی و دورساختن تهدیدها، یک هنر و ضرورت اجتناب ناپذیر است. جمهوری اسلامی ایران، به عنوان کشوری در کانون تحولات سهمگین منطقه غرب آسیا و برخودار از جغرافیا و موقعیت راهبردی حساس، نمی‌تواند خود را از این رخدادها مصون بداند و ضروری است تغییرات پیش‌رو را در نظام محاسباتی خود وارد کند. در همین راستا، آغاز مذاکرات غیرمستقیم با اصلی‌ترین حریف و هماور محیط بین‌المللی یعنی آمریکا، بر اساس اصول سه‌گانه عزت، حکمت و مصلحت یک دریافت و تشخیص هوشمندانه با هدف دور ساختن تهدیدها و آزمون مجدد مسیر دیپلماسی برای تأمین منافع خود است که البته دشواری‌ها و ناهمواری‌های بسیاری به‌همراه دارد. عدم اطمینان و تردید در ارائه طرف مقابل برای حل عادلانه موضوع و طیف وسیعی از بدخواهان و دشمنانکه از عدم راه حل موضوع هسته‌ای و شرایط تقابل این دو کشور، سوءاستفاده و فرصت طلبی می‌کنند بخشی از دشواری مسیر پیش‌روست که برای رسیدن به راه حل مرضی الطرفین برای آن راه حلی پیدا شود، نظر به اهمیت این مسائل و نقش مهم دیپلماسی و گفت‌وگو در تأمین منافع کشور، به برخی از نکاتی که برای عبور موقت‌آمیز از این مرحله ضروری است، اشاره می‌شود: تصمیم نظام برای گفت‌وگوی غیرمستقیم با آمریکا، حاصل جمع‌بندی از شرایط پیش‌رو و با هدف استفاده از این ظرفیت برای پیگیری منافع ملی است که با اذن رهبر معظم انقلاب اتخاذ شده است. با این وصف اکنون همه تلاش‌ها باید در جهت اجماع‌سازی و هم‌افزائی برای انجام درست‌ترین وظیفه ملی که تأثیرات منفقه‌ای و بین‌المللی عمیقی دارد، به‌کار برده شود. دست‌اندرکاران مذاکره، افرادی برخوردار از تجربه در انجام این وظیفه خطیر هستند که هدف غائی آنها، اجرای دستورالعمل‌ها و دستیابی به اهداف تعریف‌شده با بهره‌گیری از همه‌توان و ظرفیت‌های در اختیار است. آنان باید مورد حمایت کامل آحاد جامعه قرار گیرند تا برای نقش‌آفرینی خود اطمینان و آرامش کامل داشته باشند. یکی از خطاهای محاسباتی دشمن که فصل مشترک رژیم جنایتکار صهیونیستی و بخش‌های افراطی آمریکاست، این است که ایران در شرایط ضعیفی قرار بگیرد که می‌توان با یک اقدام نظامی آن را به عقب نشینی و دادن امتیاز وادار کرد. تأکیدات اخیر فرمانده کل قوا و آمادگی بالای نیروهای نظامی جان بر کف کشور نشان داد که آمریکا باید هوشیار باشد و با این تصور غلط، خود و منطقه را دچار مشکل و هزینه نکند. البته بخش‌های واقع‌گراتر آن کشور تلاش می‌کنند از این تصور نادرست فاصله بگیرند که به تدریج شاهد این تغییر نگاه آنان هستیم. رژیم صهیونیستی و نیروهای وابسته به آنکه منافع خود را در جنگ افروزی و بجران‌آفرینی می‌بینند همه‌توان خود را به میدان آورده‌اند تا مسیر گفت‌وگوی دو کشور را متلاطم سازند و منطقه را به سمت تنش و جنگ افروزی بکشانند. برای انجام این ماموریت همه ابزارهای خوداعم از اعمال فشار، تحریم، مساله‌آفرینی، عملیات روانی و ایجاد فشار روحی و روانی بر ساختارها و افراد مذاکره‌کننده را به‌کار گرفته‌اند که باید هوشیار و مراقب بود. در شرایط کنونی، دستگاه دیپلماسی دارای نقشی محوری در انجام ماموریت پیش‌روست. مقام معظم رهبری در ماه‌های اخیر به دفعات بر اهمیت وزارت امور خارجه تأکید و تلاش‌های آن را تحسین کرده‌اند. دو موضوع محوری که در تأکیدات ایشان برجسته شده، غافل نشدن این نهاد از انجام طیف وسیعی از وظائف و نیافتن در تله صرفا مذاکراتی (شرطی نشدن جامعه به نتیجه مذاکرات) و دیگری تعامل با کشورهای اثرگذار از جمله همسایگان است. اینها نکاتی است که به برنامه‌های اخیر دستگاه دیپلماسی در دستور کار قرار گرفته برای مذاکره‌کنندگان قدرت مانور و مذاکره ایجاد کرده است. تماس‌های برقرار شده با همسایگان و مطلع کردن آنان از کلیات مذاکره با طرف آمریکائی، اقدام خوبی است که صورت گرفته و باید ادامه یابد. ابلاغ پیام مقام معظم رهبری به ولادیمیر پوتین، رئیس جمهوری روسیه و تأکید بر ضرورت ایفای نقش فعال این کشور و نیز ابلاغ پیام داد‌شاه عربستان سعودی به مقام معظم رهبری در سفر وزیر دفاع آن کشور به تهران، اوضاع مکمل دیپلماسی کشور در مقطع کنونی بوده است که با سفر وزیر امور خارجه به چین تکمیل خواهد شد. این اقدامات هم از نظر شکلی و هم بهادادن به شرکای ایران در مسیر دشوار پیش‌رو، تأثیرات مثبت خود را در مواجهه با زیاده‌های طرف مقابل نشان خواهد داد. طبعاً به یادماند از این نوشتار این نیست که قرائت یکپارچه‌ای در کشور ایجاد و تنوع نگرش‌ها و دیدگاه‌ها نادیده گرفته شوند بلکه طرح دیدگاه‌ها از مسیرهای موجود و ابزارهای در اختیار به‌کنشگران و مذاکره‌کنندگان عرصه کمک می‌کند با چشمان باز و برخوردار از پشتوانه‌ای محکم به انجام وظائف خود بپردازند و منافع ملی کشور را به بهترین وجه تأمین کنند.

غلامعلی دهقان در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

ایران روند مذاکرات

راه‌آمریکا تحمیل کرده‌است

قرار است هم چرخ سانتریفیوژ بچرخد و هم چرخ اقتصاد

روسیه ممکن است از حاشیه مذاکرات خارج شود و نقش محوری

پیدا کند

آرمان ملی- احسان انصاری: دور دوم مذاکرات ایران و آمریکا روز شنبه در حالی به پایان رسیده که روند مذاکرات مثبت ارزیابی می‌شود و شوک مثبت دیگری به بازار سرمایه در ایران وارد شده است. عباس عراقچی وزیر امور خارجه درباره این مذاکرات گفت: «حدود ۴ ساعت مذاکره داشتیم. قرار شد جلسات کارشناسی شروع شود. مذاکرات در فضای سازنده‌ای برگزار شد و مذاکرات رو به جلو است. از چهارشنبه این هفته مذاکرات فنی در سطح کارشناسان در عمان آغاز خواهد شد. موفق شدیم در خصوص یک سری اصول و اهداف به تفاهم بهتری برسیم.» وی همچنین پس از پایان مذاکرات شبکه ایکس نوشت: «جو نسبتاً مثبت در رم باعث پیشرفت در اصول و

تراپم تنها راه را آن دید که با دیپلماسی و در یک بازی برد- برد، بازی جدید را پیش برد. من فکر می‌کنم تراپم راه طی شده را دوباره نیازمود تا نشان دهد در سیاست هم حرفی برای گفتن دارد

بر مسالمت‌آمیز بودن فعالیت‌های اتمی ایران اجرا شود. از سوی دیگر سفر عباس عراقچی وزیر خارجه به مسکو و دیدار با پوتین هم می‌تواند برای این باشد که در صورت خلل احتمالی در مذاکرات روسیه از نقش حاشیه‌ای فعلی خارج و نقش‌آفرینی حداکثری به‌خاطر مناسبات دوستانه پوتین و تراپم ارائه دهد. هرچند روند رو به جلوی مذاکرات فعلاً چنین چشم‌اندازی ندارد. به نظر می‌رسد همان‌طور که تراپم هم اشاره کرد که عجله‌ای در موضوع هسته‌ای ایران ندارد انتظار می‌رود در میان مدت شاهد نزدیکی دیدگاه‌های دو کشور در قضیه هسته‌ای باشیم تا در یک بازی مرضی‌الطرفین شاهد ثبات هرچه بیشتر در منطقه باشیم. وضعیتی که سبب هرچه بیشتر ثبات در بازار داخلی و پیشبرد توسعه پایدار کشور خواهد شد.

سکوت تراپم پس از دور دوم مذاکرات در رم نشان دهنده رضایت بخش بودن روند مذاکرات از نظر آمریکا است. تراپم پس از مصالحه و توافق با ایران چه اهدافی را دنبال خواهد کرد؟ آیا شرایطی را متصور هستید که آمریکا در اقتصاد ایران سرمایه‌گذاری کند؟

تجربه دور اول به کار تاجر کاخ سفید آمده و او به خوبی متوجه شده راه طی شده را نباید دوباره پیمایزد. در واقع روحیه تاجرمنشی به کمک تراپم آمد تا از شکست سیاست فشار حداکثری دور اول درس بگیرد و به نظر می‌رسد تا اینجا هم عبرت گرفته است. تراپم تاجرپیشه در دور دوم ریاست جمهوری‌اش چرتکه‌ای انداخت و حساب و کتابی کرد و دید در مواجهه با ایران راهبرد زور و فشار حداکثری با مواجهه و جواب حداکثری روبه‌رو می‌شود. وی که در دور اول در انتظار تسلیم ایران بود، در عمل مشاهده کرد نتیجه فشار حداکثری دستیابی ایران به اورانیوم غنی‌شده ۶۰ درصدی، ایران در آستانه گریز هسته‌ای و افزایش توان دفاعی کشور با موشک‌های بالستیک و قاره پیما و افزایش حامیان

سفر گروسی به تهران و ایتالیا در روز مذاکرات نشان می‌دهد انگار آژانس خود را برای مرحله فنی مذاکرات آماده می‌کند تا فاز راستی آزمایی مورد نظر مبنی بر مسالمت‌آمیز بودن فعالیت‌های اتمی ایران اجرا شود

سید جلال ساداتیان:

آمریکا با غنی‌سازی محدود ایران مشکلی ندارد

پذیرفته است که ایران، در چارچوب برجام، حق فعالیت‌های هسته‌ای محدود را دارد و به‌طور کلی چنین برداشت می‌شود که ایران می‌تواند فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای را داشته باشد. نکته دیگر آن است که تراپم امروز دیگر تراپم دوره اول ریاست جمهوری‌اش نیست و دیدگاه‌هایش تعدیل شده است. تراپم در دوره اولش می‌گفت که برجام سودی برای آمریکا نداشته است زیرا آمریکا نتوانست وارد بازار ایران شوند، در حالی که اروپایی‌ها به سرعت وارد عمل

اهداف یک توافق احتمالی شد. ما توضیح دادیم که چگونه برای بسیاری در ایران برجام دیگر به اندازه کافی خوب نیست. برای آنان، آنچه از برجام باقی مانده تنها «درس‌های فراگرفته شده» از آن است. شخصاً به این برداشت تمایل دارم. گفت‌وگوهای کارشناسی در روزهای آینده با هدف بررسی جزئیات آغاز خواهد شد. پس از آن، ما در موقعیت بهتری برای قضاوت خواهیم بود. در حال حاضر، خوش‌بینی ممکن است موجه باشد، اما فقط با احتیاط زیاد.» «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی دور دوم مذاکرات ایران و آمریکا و چشم‌انداز پیش‌رو با غلامعلی دهقان استاد دانشگاه و تحلیلگر مسائل سیاسی گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید.

منطقه‌ای بوده است. به همین دلیل نیز تراپم متوجه شد که نتیجه دور دوم فشار حداکثری از نتیجه فشار حداکثری دور اول به مراتب می‌تواند برای آمریکا و متحدش اسرائیل خطرناک‌تر باشد. این وضعیت زمانی پیچیده‌تر شد که شنید ممکن است حمله نظامی آمریکا، ایران را وارد مرحله ساخت سلاح کند. به همین دلیل نیز تراپم با درک درست از دور اول ریاست جمهوری تنها راه را آن دید که با دیپلماسی و در یک بازی برد- برد بازی جدید را به پیش ببرد. من فکر می‌کنم تراپم راه طی شده را دوباره نیازمود تا نشان دهد در سیاست هم حرفی برای گفتن دارد.

با توجه به روند مثبت مذاکرات احتمال به دست آمدن فرصت‌های جدید اقتصادی و سیاسی برای ایران افزایش پیدا کرده است. در چنین شرایطی ایران چگونه می‌تواند از فرصت‌های احتمالی آینده به‌خصوص در زمینه اقتصادی استفاده کند؟

به هر حال مذاکرات برای ایجاد فرصت آغاز شده و دولت پزشکیان به دنبال این است که به شعارهایی که در انتخابات داده عمل کند. یکی از مهم‌ترین شعارهای پزشکیان در رقابت‌های انتخابات ریاست جمهوری نیز مذاکره برای لغو تحریم‌ها و تعامل سازنده با جهان بود. همین دلیل من فکر می‌کنم دولت به خوبی به این نکته آگاهی دارد که در صورت توافق با آمریکا ممکن است با فرصت‌های مناسبی در زمینه اقتصادی و سیاسی مواجه شود. روند حرکتی دولت نیز به خوبی این وضعیت را نشان می‌دهد. فراموش نکنیم سطح نزاع و تنش میان ایران و آمریکا طی چند سال گد گشته و به‌خصوص پس از خروج آمریکا از برجام و اتفاقات تلخ در منطقه بسیار بالا رفت. در شرایط کنونی نیز قرائن و شواهد نشان می‌دهد ایران با اصرار بر خط قرمزهای خود مبنی بر اینکه برخی موضوعات مانند قدرت موشکی قابل مذاکره نیست و فقط قضیه هسته‌ای قابل مذاکره است، بر اصول خود پایبند است و این طرف آمریکایی است که عقب‌نشینی را شروع و مذاکره را محدود به قضیه هسته‌ای کرده است. پیش از این هم سرلشکر باقری رئیس ستاد مشترک نیروی‌های مسلح هم به این نکته اشاره کرد که اذن مذاکره فقط در قضیه هسته‌ای صادر شده است. بنابراین محدوده مذاکره از سوی ایران بر طرف آمریکایی تحمیل شده است. همان‌گونه که نقش‌آفرینی کشور ثالث هم از سوی ایران تعیین و بار دیگر کشور عمان مطرح شد. این در حالی بود که در ابتدا پیام تراپم از سوی امارات تحویل ایران داده شد. چشم‌انداز مذاکرات هم نشان می‌دهد در قضیه هسته‌ای می‌توان دوباره به بازی برد- برد فکر کرد. تراپم چندین بار خواست خود را درباره اتمی نشدن ایران اعلام کرده است. از سوی دیگر ایران هم فعلاً داشتن و ساختن بمب اتمی را به جهت مخالفت با فتوای مقام رهبری پیگیر نیست. بنابراین آمریکا می‌تواند همانند برجام ضمن قبول حق غنی‌سازی ایران به موقعیت مذاکرات آماده داشته باشد. من معتقدم اگر واقع‌بینانه به موضوع نگاه کنیم شرایط تراپم از جهت قضیه تعرفه‌ها در داخل و خارج آمریکا و همچنین قدرت نظامی ایران به گونه‌ای نیست که بخواهد دست‌بالا در مذاکرات هسته‌ای داشته باشد مگر اینکه قصد تدارک داشته باشد که البته از یک تاجر بعید است.

پیش می‌رود. ساداتیان تصریح کرد: اسرائیل همچنان با هرگونه توافقی مخالف است و تلاش می‌کند مذاکرات را به شکست برساند اما نتایج‌هاو با مشکلات متعددی در داخل اسرائیل روبه‌رو است؛ از جمله پرونده‌های قضایی‌اش و مخالفت احزاب منتقد. او تلاش دارد از طریق ایجاد فشار، مانع از هرگونه توافق بین ایران و آمریکا شود زیرا وجود تنش برای او مناسب‌ترین گزینه است. اما تراپم به دنبال کاهش هزینه‌های نظامی آمریکا در منطقه و افزایش درآمد‌های اقتصادی است. او قصد دارد توافقی‌های ابراهیم را گسترش دهد تا کشورهای عربی وارد تعامل با اسرائیل شوند. هزینه‌های امنیتی اسرائیل کاهش یابد و حاشیه امنیتی بیشتری برای آن ایجاد شود.

جبران شکست بایدن

ایران قصد دارد مجموعه‌ای از پیشنهادات را برای توافق هسته‌ای جدید ارائه کند؛ این ادعایی است که توسط منابع آگاه مطرح شده است؛ پیشنهادهایی چون دریافت تضمین‌هایی از دولت ترامپ مبنی بر اینکه آمریکا در آینده از این توافق خارج نخواهد شد. این در حالی است که مقام‌های ایرانی و آمریکایی دور دوم رازینی‌ها در رم را به سرجام رساندند. ولاد استریت ژورنال مدعی شد؛ آخر هفته گذشته، عباس عراقچی، وزیر خارجه ایران، در بالاترین سطح از مذاکرات میان ایران و آمریکا طی سال‌های اخیر، با استیو ویتکاف، نماینده ویژه آمریکا، در مذاکراتی به میزبانی عمان درباره احتمال دستیابی به توافقی جدید گفت‌وگو کرد. این مذاکرات به‌صورت غیرمستقیم و با میانجی‌گری مقام‌های عمانی برگزار شد، به‌طوری‌که دو طرف در اتاق‌های جداگانه حضور داشتند.

پیشنهادهای تهران و ویتکاف

این رسانه ادعا کرد؛ به گفته منابع ایرانی و عرب، علاوه بر موضوع تضمین‌ها، ایران انتظار دارد در این مذاکرات درباره نحوه مدیریت ذخایر کنونی اورانیوم غنی‌شده خود در چارچوب توافق، فرآیند رفع تحریم‌ها و همچنین امید به تنظیم دیداری سطح بالا در واشنگتن انجام‌شود. فعلاً سخنگوی ویتکاف از اظهارنظر درباره جزئیات مذاکرات و درخواست احتمالی ایران درباره تضمین‌ها خودداری کرد؛ اما مدعی شد: «رئیس‌جمهور موضع شفاف‌ی دارد؛ ایران نباید از آستانه گریز هسته‌ای عبور کرده یا برنامه غنی‌سازی دست یابد. ما در جریان این گفت‌وگوها، به دنبال چارچوب و جدول زمانی هستیم که بتوانیم به اهداف رئیس‌جمهور از طریق راهکارهای دیپلماتیک دست پیدا کنیم.» این در حالی است که ایران تأکید دارد برنامه هسته‌ای‌اش صرفاً صلح‌آمیز است، اما آمریکا مدت‌هاست مدعی است که ایران در آستانه گریز هسته‌ای قرار گرفته از همین رو واشنگتن بر برچیده شدن کامل برنامه هسته‌ای ایران و اعمال محدودیت‌های شدید بر آن تأکید دارد. علی‌شمخانی، مشاور ارشد رهبری ایران، در آغاز مذاکرات روز شنبه در حساب ایکس خود نوشت: «تیم ایران با اختیارات کامل برای توافق درم حضور دارد. توافق باید شامل «تضمین‌ها، توازن، عدم تهدید، سرعت، رفع تحریم‌ها... مهار مزاحمان (مثل اسرائیل) و تسهیل سرمایه‌گذاری» باشد. او همچنین خاطرنشان کرد ایران تغییر کامل برنامه هسته‌ای‌اش را نخواهد پذیرفت. آن‌گونه که لیبی در سال ۲۰۰۳ انجام داد؛ و رو کردی که بنیامین نتانیاهو نخست‌وزیر اسرائیل بر آن تأکید دارد. ایران همچنین مدل امارات متحده عربی را نخواهد پذیرفت؛ مدلی که در آن کشور نبرگاه‌های هسته‌ای دارد اما از غنی‌سازی اورانیوم صرف‌نظر کرده و سوخت خود را وارد می‌کند. پیشنهاد ایران درباره دریافت تضمین‌ها، بازتابی از تجربه این کشور در توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ است که با دولت اوباما امضا شد؛ توافقی که در آن ایران سطح غنی‌سازی خود را از اداری رفغ تحریم‌ها محدود کرد.

هدف تهران

زمانی که دولت اوباما و سایر قدرت‌های جهانی در سال ۲۰۱۵ با ایران به توافق رسیدند، این توافق در قالب یک «برنامه جامع اقدام مشترک» (برجام) و نه یک معاهده رسمی تدوین شد؛ چرا که کاخ سفید محاسبه کرده بود که چنین معاهده‌ای احتمالاً رأی دو سوم سنا را برای تصویب به دست نخواهد آورد. موضوع تضمین‌ها، مهم‌ترین مطالبه ایران در مذاکرات شکست‌خورده با دولت بایدن و وعده‌هایی کتبی برای پایبندی به توافق ارائه داد، اما بارها به ایران گفت که هیچ دولتی نمی‌تواند تضمینات رئیس‌جمهور یا کشور دیگری بعدی را الزام‌آور کند. این همان گزاره‌ای است که ریچارد نفیو، مذاکره‌کننده پیشین آمریکا با ایران در دولت بایدن بدان اشاره کرد و گفت: «تأکید تهران بر دریافت تضمین مانع از گفت‌به برجام شد». حتی معاهده‌ها هم بندهایی برای خروج در شرایط امنیت ملی دارند، «مقام‌های آمریکایی همچنین استدلال می‌کنند که واشنگتن نمی‌تواند تضمین بدهد؛ چرا که در صورت اقدام ادعایی ایران علیه منافع آمریکا یا نقض توافق، باید آزادی عمل برای خروج از توافق را حفظ کند. به گفته منابع ایرانی، اروپایی و آگاه از مواضع ایران و عراقچی در مذاکرات روز شنبه که در سفارت عمان در رم برگزار شد، تهران چارچوبی را پیشنهاد داده که به‌زعم این کشور می‌تواند مانع خروج مجدد آمریکا از توافق هسته‌ای آینده شود. به گفته این منابع، ایران در چارچوب این تضمین‌ها خواستار آن است که اگر آمریکا از توافق خارج شود، خسارات وارده به تهران را جبران کند. ایران پیش‌تر باید دریافت «غرامت مالی در صورت خروج آمریکا» را به مقام‌های دولت بایدن مطرح کرده بود، اما آن پیشنهاد راه به جایی نبرد. محمد امرسی، عضو مشاوران دیشکده ویلسون در واشنگتن که بر خاورمیانه تمرکز دارد، در این باره مدعی شد: «نگرانی ایران فقط امضای یک توافق نیست، بلکه دستیابی به توافقی با شرایطی است که از لغو یک جانبه آن جلوگیری کند.»